

Fuga

POEM DRAMATIC ÎN PATRU ACTE ȘI UN EPILOG
(FRAGMENT)

În românește de CALISTRAT COSTIN

Personaje:

Tatăl
Mama
Fiul
Fiica
Povestitorul

Prima povestitoare
A doua povestitoare
Fugari, bărbați, femei, bătrâni, copii,
soldați, zdremțaroși, jandarmi etc.

ACTUL ÎNTÎI

Scena reprezintă un interior cu o masă în mijloc

SCENA ÎNTÎI: TATĂL, MAMA, FIICA

Tatăl

Lampa s-a stins, o pată rodea întunericul, ea respira încă lumina,
întunericul nu mai era curat, clar, precis, dar slinos și surpat,
o rană gălbuie de vătămarea provocată cuvântului,
și în dăunătoarea materie a unei flăcări reci, albăstrite,
pe marginile rochiilor fremătînde,
cercuri lucitoare, schimonosite de rumegatul neconținut
al viesparului,
mi-aduc aminte - în această lumină viscoasă, învâlmășită
într-o plasmă sîngerie, parcă din altă lume -
mi-aduc aminte că-n vremea aceea sîrind peste rigolele de aer
spre a atinge cu tălpile glodul șerpuitor
și aerian, meticulos, transparent veni prietenul meu Karnok -
singur numele acesta ciudat traduce caraghioasa lui aparență
și nu-mi dau încă seama de ce -
veni așadar ca să mă viziteze, și eu, tot amuzîndu-mă de țopăieturile ce-i
scoteau la vedere trupul,
mă-ndemnă să-l urmez pînă la apusul firii lui lăptoase și vesele.
Abia mă născusem în vârtejul formelor naturii înconjurătoare
și n-a trebuit nici măcar să-mplinesc în ani primele cifre, doi, poate trei
că mi-am și însușit de la el întreaga știință a uimirii mele.

Mama

Dragostea de care sîntem în stare e cea care ne leagă
de ființa iubită,
dar ea, ființa iubită, se lăfăie-n căldura inimilor noastre
ca-n sucui ei propriu,
asemenea tandrețea acelor învăluitoare gesturi însoțind
potopul dezmiertărilor,
parfumul efemer al unui fruct imaginar,
pe toate, aceeași iubită ființă le strivește spre-a căuta
o altă inimă pe care să se-nstăpînescă,
seducțiile desigur nu lipsesc în trapul și-n galopul
multelor ispite
hipnotizîndu-vă sufletele în farmecul nebun
al atîtor ademeniri ce vă pasc.

Tatăl

Există un cer catifelat al copiilor ascuns temerii
prejudecăților noastre,
o fascinație fără nume, un regal de făgăduinți se-adună-n el
precum o pulbere de spaimă
unde copiii și-au aburcat somnul tainic și crud,
somnul păcatului, puritatea singelui.

Fiica

Dar nu-i nimic rău în asta, e inocența înmugurind.

Mama

De îndată ce opintelile gîngave ale poticnelilor dintii
își vor fi încheiat ocolul ducînd de la floare la cuvînt,
poți fi sigur, imbolduri criminale ți-au răpit pruncul,
ți-au furat singele, sînge din singele tău,
și chiar de rămîne lingă tînc, chemări ce cască-n el
abisul unei mari promisiuni
îi dictează apucăturile, îi preschimbă glasul,
și pruncul tău, străin îți e în brațele tale, astfel dăinuind
pînă la suprema răpire.

Tatăl

Poate neantul din care s-a ivit îl recheamă la sine?!

Fiica

Jocul sorții, viața, extazul nu-și au săgeata semnelor lor
îndreptate spre liniștea eternă.

Tatăl

Cine poate ști? Dacă marea promisiune nu poate fi împlinită?

Fiica

Nici o promisiune picată din cer nu poate duce decît
înspre abis; cel mult ea dezlănțuie moara vîntului.

Tatăl

Cînd viața dă-n floare, se naște uitarea și se-nrădăcinează-n tînc,
uitarea crescînd și crescînd își ușurează sarcina de a muri
potolind uraganul,
cînd bate ceasul vine-mpăcarea de sine, asemenea uitarea
dorințelor tale neîmplinite,
ca șiuciderea acestor dorinți într-un gest de renunțare
în care existența și absența sunt totuna,
aceasta-i lucrarea domoală a cerberului nopții -
spun toate astea fără umbră de tristețe, constat doar -
cel care lopată cu lopată înalță edificiul unei prăbușiri

mereu mai adînci.

Mama

Dacă n-ar fi însoțit de-acest abandon progresiv și de-această
lentă devenire, gîndul morții ar fi insuportabil,
fiecare cadavru ar surpa imperiul celor vii.
asemenea-i hărăzit că-n ciuda cruntei suferințe, nașteri și
morți să se succedă fără tulburări profunde
în masa fără număr a celor ce unii după alții se perindă
sub violența iluminare a bucuriei de-a trăi.

SCENA a II-a

TATĂL, MAMA, FIICA. Intră FIUL.

Mama

Fiul meu, la ce bun tristețea aceasta, noi vorbeam de cei
ce se perindă prin cumplita iluminare a bucuriei
din care iradiază ca o auroră un adevăr într-atît de puternic
încît triumfă asupra tuturor chipurilor disperării.

Tatăl

Fiul meu, nu-ți putem fi chiar de nici un ajutor?

Fiica

Frate bun, de ți-aș putea fi de folos,
amintește-ți de vremea cînd ingînam poezii în vraja ascunselor poteci,
de singele clocotind de-alergările noastre fără țintă și de
timpul pierdut apoi spre-a regăsi calea de-ntoarcere.

Fiul

Nimeni nu-mi poate fi de ajutor cu nimic,
salvarea se află în mine însumi, dar n-a sunat încă ceasul,
și vă implor, în numele dragostei ce v-o port, profundă
și adevărată, lăsați-mă să-mi gîndesc în liniște
planul luptei ce voi porni-o-n curînd,
știu că-nfruntarea va fi aspră, nici înfrîngere, nici victorie
nu mă-ncintă nici nu mă speric dinainte,
dar trebuie să fiu singur în fața acestei lupte pentru
a mă înfrînge și-a mă cuceri cu însumi pe mine însumi.

Tatăl

Cuvinte de demnitate și curaj,
aprob și respect însingurarea aceasta bogată în semne
pentru noi ceilalți, străine vederii,
în care omul se clădește pe sine fără martori,
față doar cu propria-i imagine,
chiar dacă pentru asta, chinuitor, purcede la cea mai
neîndurătoare spovedanie.

Mama

Fiul meu, n-aș vrea să-l văd suferind,
ce dorești spre a fi fericit,
spune-mi, viața mea este viața ta.

Fiul

Tu a cărei bunătate îmi este atît de scumpă
că pentru veșnicie-mi pare de neînlocuit,
n-aș vrea să-ți fac vreun rău,
însă vă spun la toți, eu nu știu încă ce-mi doresc,
nu simt decît o nelămurită chemare o pală de vînt
ce se-nalță,
o mireasmă între toate suavă și necunoscută ce plutește trufașă
și trece, tot trece,
la o anumită distanță de mine, n-aș putea preciza-ncotro tînde,
nici care-i consistența ori materia,
e un gînd dulce, obsedant, dar totodată niște gheare
mă piromesc locului, sunt stăpînul acestui gînd al meu, mă simt sclavul
ispititoareii atracții ce gîndul acesta o răspîndește-n juru-i.

Fiica

Vrei să spui cu asta că s-a dus timpul cutiilor cu șopîrle?

Mama

S-a terminat timpul cînd furai smochine?

Fiica

Cînd înotam ca delfinii cei zburdalnici?

Tata

Ehei, și vremea lulelelor din con de pin?

Fiica

Și marile corăbii din trunchiuri roase de carii?

Mama

Și timpul cînd prindeai peștișori de aur?

Tatăl

Și aricii de mare, făpturile acelea nostime?

Fiica

Pietrele prețioase risipite pe plajă?

Mama

Halterele, cuțitașele?

Fiica

Și lăcustele cenușii ca niște călugărițe?

Mama

Florile rare-n porțelanuri?

Fiica

Hoții și gardiștii, atîtea născociri?

Tata

Zăpada cu gust ascuțit ca briciul?

Fiica

Grauirile tainice și îmbătătoare?

Mama

Hohotele de ris nebun?

Fiica

Și datul de-a săniușul pe balustradă?

Fiul

Toate s-au sfîrșit,
o poartă se-nchide, o poartă se deschide,
o pagină pe care-o întorceam mereu,
m-am prins în capcana jocului de-a fericirea
și-am simulat bucuria pîn'la ultimul ei
strop de noroc,
n-am pierdut - n-am cîștigat, sunt același dintotdeauna

SCENA a III-a

Cortina de-ntuneric. Numai fața POVESTITORULUI
apare în lumină.

Povestitorul

Noi l-am văzut pe Tatăl din anii săi mai tineri
chemat de-această voce care din tată-n fiu se continuă
într-o cadență mereu mai rapidă
și se învoburează grabită, ea, care a fost sămînța de
viață
pentru rodul acestei vieți, și din sămînță-n rod
totu-i dorință ce se-afundă și se prinde-n abis unde
așadar va conduce
rostogolirea acestui infern fățarnic,
Fiul este-aici în chiar miezul destinului halucinînd în
cercuri,
și sorții din preajmă alăturîndu-i-se
gata să-l urmeze oriunde,
dar destinul său trecînd și orb și surd la rînjetul
plăcerii ca și al durerii,
contopit cu țărîna, cu scoarța, cu stîncă,
își leapadă pielea ostilă în apa fosnitoare ca mătasea
în răcoarea nisipului de noapte,
în tot acest timp alunecați, mărunte pietricele din
uscatele aluviuni
de pustietoarele zile de vară
răzuite în foamea planetei,
lave australe în creștăturile uscate ale orizonturilor,
și tu, cristal hiperboreean înălțat în incandescența
tăioasă

și colțuroasă a ochiului,
și-n singele rece al puterii de judecată,
tu împietrești fermentul unei treziri profund încarnate
în straturile ființei
care, trecînd peste corpul și zorii învăluitoare,
ar vrea cu-o-mpunsătură de lance s-atingă cruzimea
de-a privi în juru-i cu sadică plăcere,
să-și gîtuie durerea și vana jeluire a celor abia treziți
la-nsingurarea planetară.
Dar iată-l jucîndu-și cartea la școala norocului
pipăind în grabă rodul cald oferindu-se firec,
il disting la primele spaimă ale descoperirii lumii,
se-ntoarce-acum dintr-o scurtă călătorie,
ca și cum în față-i imensa mare desfășurată
el ar atrage-o cu virful degetului pentru-a afla
cît de nemărginită-ți este existența.
Timpul trece,
și-n vreme ce gîndim toate acestea, timpul trece...
(dispare)

SCENA a IV-a

Lumină. În jurul mesei, așezați TATĂL, MAMA,
FIUL, FIICA.

Tatăl

Iată-ne iarăși în jurul mesei, eu pe același scaun privind
înspre nord, și, din fiece punct al globului, o viață
dirijează spre miezul nestinsului foc ceea ce a putut strînge
în curgerea ei,
așa cum a fost ea în stare să adune, să azvîrle, să creadă
și să recunoască darurile pămîntului.

Iată-ne iarăși împreună după ani și ani, care vitregi, care prielnici,
și, trebuie s-admitem, e crugul zilei și-a avut partea sa
de lumină și de întuneric,
și noaptea n-a fost decît noapte, întuneric de nepătruns
fie în necugetarea timpului, fie în iureșul prin mîlul orelor
pentru-a atinge energiile limpezi-ale patimilor dintii.
Acum iată-ne din nou împreună obsedați de lumina acestor zile,
lumina care ni-era mișcare și cuvînt diafan

desprins din carnea vieții,
lăsăm apăsătorul întuneric să se-afunde și să rodească pămîntul
întrucît din țărînă s-a zămislit bogăția aproape muzicală a speciei
prînzim aceste zile ce ne-au deschis porțile bucuriei,
zile ce ne-au relevat infinita paletă de raze
ca niște plante dezlănțuindu-se și tărîmuri dogorind
unde euforia, inundînd prin albul ochilor, prin delicate
atingeri sau vibrații sonore,
pulveriza pe neînsemnatul îns în masa mare
uitătoare de sine.

Deși destule temeri ne-ncearcă, năzuim a ne menține
pe luciul firii,

fină peliculă de aer a bucuriei,
și-nfrînîndu-ne avînturile, cîntărim speranța
pe potriva amintirilor
știind că-ntre amărăciune, disperare, pe de o parte,
și bucurie pe de altă parte,
diferența nu-i mai mare decît între banalele cuvinte ce le denumesc,
întrucît, înlănțuite de la natură, ele nasc una dintr-alta,
cocoșindu-se mereu una pe umerii celeilalte
spre-a sfida nesmintit tot ceea ce li se tîrîie pe urme.

Pot spune totuși că ajuns pe o anume culme, cea hărăzită
fiecărui muritor,
de nu cumva însuși muritorul își hotărăște sorții
pe scama propriilor renunțări,
ori pe potriva deșertăciunii voluptăților generate
la vîrsta confuză a necumpătării,
ajuns de vlagă sleit la apogeu, omul nu mai caută
decît în trecut,

fiecare ispravă fiindu-i înghețată în diamantul unei sticle
în care condamnății la galere înghesuie încremenite corăbii
despicate de valul dinainte și de cel încă nenăscut,
corăbii înmărmurite în veșnicia unui suris de piatră.

Fiul

(cu o anume violență ridicîndu-se)
De ce să preget cînd pașii mă poartă spre pasionanta
descindere în ceea ce nici unul dintre voi cu ochiul
ori cu mîntea n-a pătruns?

Precum vîntul sleindu-și puterea-n hățișuri de sălcii,
vouă nu v-a lipsit clanul demiurgic și năvalnica iluminare;
și nu spun că acestea n-au fost mult mai viguroase și
n-au năzuit mai departe decît ale celor dinaintea voastră,
dar mic, cel încă neîmpovărat de viață,
urmîndu-vă pe voi,
nu mi-ar fi venit timpul, rîndul de-a mă-nfrunța -
riscîndu-mi chiar viața -
cu nălucirea ce ne rănește și ne ține-n beznă;
de ce atunci, să nu-mi fie permis a încerca și-a da
frîu liber entuziasmului ce mă animă?

Mama

De cînd e lumea lume și carnea ruptă din carne,
durerea a lovit în bucuria de a dăinui;
ce credem noi a fi jertfă de sine și pură generozitate,
de vreme ce orice naștere se-ncoronează cu nimb de grație,
n-a fost decît desfătare și pură petrecere,
tocmai de-aceea trebuie preț scump să plătim,
căci carnea ruptă din carne caută altă carne
și pruncul aleargă în brațele-ntinse-naainte spre lume,
în vreme ce născătoarea sa aleargă pe urmele lui,
trudindu-se a-l readuce la sînul ei;
așfel soarta ne este mereu absentă și lacrimi.
În jocul acesta delicat dintre a dăru și-a primi
își face loc refuzul, și însăși plăcerea trebuie ajustată
departe de bolnava curiozitate a lumii,
și să fie în taină, altminteri ne-ar deveni insuportabilă.

Fiul

E-ngrozitor să te știi cauza atîtor dureri.
De ce-a trebuit ca-n clipa aducerii mele pe lume,
cel apărut să fiu eu și nu altul?
Mai bine n-aș mai fi fost să fiu.
Și-acum nu-s decît două căi de scăpare -
moartea sau fuga -
de nu, cum aș putea să-ndur a mă-ști-n același timp
și obiect și subiect al deznădejdi,
eu cel a cărui cugetare nu-i decît recunoștință și iubire?

Tatăl

Accasta-i ziua plîngerii, știam că va să vină,
voiam întreaga lume s-o văd surpîndu-se în hăuri,
să nu rămînă-n urmă nici o fărîmă de vie cugetare,
nu ... - de ce aceste semne de-ntrebare, zic mai degrabă
că, presimțind c-această zi avea să vină,
cu mă-ngrijeam de cum să fiu mai senin
spre a putea suporta șocul în plînul inimii,
deschis, frontal și cu temuta armă-a unui suris,
în dar s-aduc acest blind cuvînt
îmbărbătare a celor curajoși.

Mama

Nu-i mamă pe lume, care - fără-a plînge zi de zi,
noapte de noapte -
să poată spune fiului ei: "pleacă, destinul te-a atins
cu aripa lui; dar cum viața ta nu trage greu pe cîntar,
talerul balanței se va-nclina sub apăsarea lacrimilor tale;
și totuși, cu toată-nțelepciunea și dragostea mea,
n-am puterea
să te fac să lîncezești în zborul vieții tale
pe urma pașilor noștri greoi".

• Tristan TZARA - Desen de Hans BELLMER

Tatăl

Și noi, cînd am fost tineri, i-am făcut pe ceilalți să sufere,
asemenea, ca tine, eram fără griji,
un vînt mai puternic bîntuia în noi minînd pînzele
pe deasupra lacrimilor și pietrelor,
noi am urcal calea deschisă de semenii noștri
prin vacarm și tăceri
pentru-a ajunge la-ndelunga tăcere
ce-mpovărează stîncă tenebrelor.

Fiul

Cum aș putea să vă cer iertarea
cînd simt că și de-aș vrea să rămîn cu voi,
pașii, ochii, glasul n-ar fi în stare s-asculte
de-ndemmurile rațiunii,
m-ar smulge de oriunde blestemat și sfîșiat.
Asupra fiecărei năzuinți planează vameș moartea
și-asupra fiecărei vreri o noapte de plumb,
Mai curînd moartea decît gîndul de-a fi lăsat,
plecînd, în urma mea miros de cadavru,
nimic mai oribil decît un mort viu.

Dar voi reveni,
da, nu mă veți aștepta zadarnic,
voi reveni încărcat de toate parfumurile științei,
fericit de tot ceea ce voi fi văzut datorită vouă,
voi reveni și nu peste mult timp, întrucît
dacă ochii aleargă repede și-alunecă peste cuvinte,
piracle, ghețarii, prundișurile, păsările
mari cit niște țări,
straniile alcătuirii ale grotelor neexplorate
și atomii înșiși dansînd în cupa cerului...
Totul trece în trombă ca un vis de sfințită beție!

Tatăl

Beția ta va fi scurtă, așteptarea noastră în iernile lungi,
aici la flacăra lămpii vom număra orașele ce le vei
străbate, și ghețarii și pietricelele,
și primăverile și primăverile...
(Fiul plînge cu brațele întinse pe masă)

Mama

Mai sunt încă flori în grădină.

Tatăl

Să mergem ca să le vedem și să mîngîiem cîntul
ce rămîne deasupra casei noastre... ceea ce ne rămîne...
(Mama și Tatăl ies)

SCENA a V-a

FIUL, FIICA

Fiica

(îngîmă un cîntec)
Prin apăsătoare pînze de somn adînc
se răsfrî soarta acestor ținuturi,
de nesfîrșirea lor s-a pustiit
văzduhul îngăduitelor drumuri.
Am străbătut pămîntul uitatelor vremi
și am cules roua zorilor,
vîntul schimonosea chipul morții,
am ocolit privirile milei.
Sus pe cer o singură tăcere
pentru pămînt o singură uitare
și pe aripa memoriei
închidem ochiul nopții.

Fiul

Destul!

Fiica

Dar tu însuși cîntai cîntecul acesta cu mine...

Fiul

Destul! Ai putea păstra puțină tăcere acum cînd otrava
îndoielii roade în mine! Nu vreau, crede-mă, să fiu bătaia
de joc a nimănu.

Fiica

Maimuțareli! În ce carte - anume-ai citit tu toate astea?
Da, tu suferi, și se sfîșie inima, dar vei pleca, în vreme ce eu:
"Fii cuminte, fetița mea, tu vei rămîne mereu micuța noastră
fetiță cuminte!" Iar pentru tine: "Vrei ciocolată, puiule?
Am să-ți cumpăr un gramofon, vei avea o bicicletă numai a ta,
vezi să nu răcești, băiețel iubit! Tarta cu cremă, puiule
drag, încoace, băiețel mare și dulce pe dincolo! Trebuie să-i
iubim mai mult și mai bine pe băieți, pentru că, mă-nțelegi,
ingrații de ei își iau una-una tălpășita!" Ei bine, pricepi nu:
"tu ești fetița noastră cea cuminte, tu vei rămîne mereu
micuța noastră cea cuminte..."

Fiul

Nu voi pleca. Atît de mult zbcucium las în urmă, că nu voi
fi în stare să mă bucur de-o viață, oricare ar fi ea, hărțuit
de teama unui gol pe care singur eu, Dumnezeu știe de ce tocmai
eu, va trebui să-l umplu cu prezența mea.
La ce vă trebuie vouă bucuria ori tristețea acestei prezențe?
Vouă vă e totuna dacă sînt cu voi sau aiurea, nu de
mine vă pasă, ci de voi, și vă-ntreb: am cerut eu să mă nasc,
am vrut-o eu? Întrucît cum-necum totuși exist, va trebui
să rămîn alături de voi - aceasta-i hotărîrea mea!

Fiica

(revenindu-și la o anume bună dispoziție; punîndu-i fratelui mîna pe
creștet, ca într-o binecuvîntare)
Tu ești predestinat pentru fapte mari într-o cunoașterea lucrărilor
firii și pentru a naște-renaste viața mereu și mereu.
Tu ești predestinat pentru a da glas suferinței, dar și pentru
a zămislî atît de multă bucurie încît întreaga suferință-a lumii
să pălească în fața flăcărilor acestei bucurii...
Tu trebuie să pleci rătăcitor prin lume pentru a respira
tot ce înseamnă suferință și-a o schimbă în bucurie,
cei dinaintea ta, și ei, tot astfel au făcut,
nimic nou sub soare, accasta-i sublima artă a durerii
ca ea să pară mereu nouă, mereu altceva,
există nevoia însăși de a suferi...
Pleacă în pace cu adierea proaspătă a vîntului,
eu voi rămîne-aici, datoria mea nu-i de-a aduce
mîngîiere lumii,
să care-ar fi cea mai desăvîrșită mîngîiere dacă nu puritatea
emanînd din cei care au cel mai mult nevoie de ea,
și se recunosc într-aceasta,
eu voi păstra viu spiritul casei noastre
pînă cînd istovitul elan va fi una cu sațul țărînii
și în țărînă va fi să se-ntoarcă.

Fiul

Da, știi, vîrsta mi-e prea crudă și adierea proaspătă a vîntului,
o simt în adîncul meu,
e ceva ce trebuie să se petrece cu femeile viitoare mame,
o irezistibilă și nelămurită pornire,
nimeni nu și-ar dori ca eu, rămas locului, să putrezesc așteptînd
și să mușcă zăbala pînă ce fierul va da de sînge,
neputincios, năpăstuit în bătaia sorții,
c-atunci unde v-ar fi vouă mîndria, văzîndu-mă pe mine fiul vostru
orbecînd printre voi,
putregai tăiat din pădurea fermecată aromînd a mii de seve
și fremătînd de păsări,
și de vuietul vieții, pămînt și cer, ploaie și soare?!
Voi pleca departe, pentru că mai puternic decît gîndul
și vrerea mea
este cheamrea tiranică a firii și-a nepătrunselor armonii.
(Se pregătește să plece)

Fiica

Și eu... eu voi rămîne locului, închipuind tăcerea.

(CORTINA)
(La Favière. August-septembrie 1940)